

JANA BUTĀNE-ZARJUTA

Daugavpils Universitāte
jana.butane@inbox.lv

Jauniešu komunikatīvā antroponīmija: Daugavpils piemērs

1. Lingvistiskais materiāls paredz priekšvārdu un uzvārdu, tēvvārdu, iesauku un personvārdu pārveidojumu izvērstu analīzi Daugavpils jauniešu komunikācijā. Daugavpilī nav iespējams nošķirt latviešu un krievu vidi, pilsēta ir piesātināta ar nacionālo un kultūrālo daudzveidību (pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem, Daugavpils iedzīvotāju nacionālais sastāvs 2013. gadā bija: latvieši 17,9 %, krievi 51,4 %, baltkrievi 7,5 %, ukraiņi 2,1 %, poļi 14,2 %, pārējie 6,9 %).
2. Respondenti tika izvēlēti latviešu valodas un kultūras orientētajās mācību iestādēs – Daugavpils Valsts ģimnāzijā, Daugavpils Universitātē. Krievu valodas un kultūras pārstāvētā jauniešu auditorija izvēlēta Daugavpils Raiņa 6. vidusskolā, Daugavpils 15. vidusskolā, Daugavpils Universitātē. Papildu lingvistiskais materiāls tika iegūts sociālajos portālos draugiem.lv, odnoklassniki.ru u. c., kā arī darba autorei piedaloties līdzdalīgā novērojumā.
3. Priekšvārdu kā uzrunas lietojumu jaunieši izvēlas gan formālās, gan neformālās komunikatīvajās situācijās. Lai arī personvārds tiek lietots oficiālā, nepārveidotā formā, tas var ietvert subjektīvu attieksmi pret uzrunājamo personu.
4. Uzvārdu kā uzrunas līdzekli jaunieši izvēlas ar humoristisku konotāciju ikdienas komunikācijā, piešķirot nosacītu oficiālumu, vai arī tieši pretēji – uzvārds kā nominācijas veids lietots galvenokārt formālā komunikācijā, turklāt nereti ar pejoratīvu nozīmi.
5. Krievu valodā ir tradicionāla trīskomponentu oficiālā nominācija – priekšvārds, tēvvārds un uzvārds. Nomināciju pēc tēvvārda jaunieši lieto divējādi: formālās situācijās, piemēram, uzrunājot mācībspēkus un pieaugušos, ko nosaka uzrunas etiķete, un, otrkārt, tuvinieku, draugu lokā. Otrajā grupā tēvvārds tiek lietots galvenokārt jokojot, piešķirot šim antroponīma veidam ikdienas situācijā pozitīvu, humoristisku nokrāsu.
6. Personvārdu pārveidojumu lietojums norāda uz dažādu derivācijas formantu produktivitāti un aktualitāti jauniešu valodas jaunradē, konkrētu morfoloģisku līdzekļu un to modeļu izmantojumu, paužot subjektīvu attieksmi pret uzrunas adresātu un komunikācijas situāciju kopumā.
7. Otro plašāko komunikatīvo neoficiālo antroponīmijas grupu veido jauniešu iesaukas. Iesaukas no oficiālās nominācijas atšķiras ar paaugstinātu ekspresiju un emocionalitāti, motivāciju un iekšēju asociāciju.
8. Pētījumi jauniešu komunikatīvajā antroponīmikā ļauj iezīmēt zīmīgu jauniešu valodas portretu un komunikācijas specifiku un veikt izvērstus secinājumus par antroponīma lomu ikdienas saziņā.